

№ 24500a1

ПЕРИОДИЧЕСКО СПИСАНИЕ

НА

БЪЛГАРСКОТО КНИЖОВНО ДРУЖЕСТВО

ВЪ СРЪДЕЦЪ.

ПОДЪ РЕДАКЦИЯТА НА В. Д. СТОЯНОВА.

ГОДИНА ШЕСТА.

КНИЖКА XXV и XXVI.

Умъ царува,
Умъ робува,

Нар. пословица.

СРЪДЕЦЪ

ДЪРЖАВНА ПЕЧАТНИЦА

1888.

Сърбскитѣ великоидейни напpяжения и нашитѣ учени.

ОТЪ К. Ш.

(Македонски българинъ отъ най-непосрѣдственитѣ съсѣди на Дебpанитѣ).

„Селото се пaени,
Бабата се чешля.“ Нар. пословица.

и:
„Кукъата му горитѣ,
А той седитѣ, та си песма пеитѣ.“
Нар. пословица.

I.

Еднокръвнитѣ, едновѣрнитѣ и съсѣдни наши бpатя, Сърбитѣ, като не могохъ да сполучатѣ чрезъ несправедливата, бpатоубийственна и неудачна за нихъ война отъ 1885 год. да унищожатѣ до кракъ *бугарашитѣ бахчовани*, *Татаробугаритѣ*, както често просвѣтени ужъ мѣже отъ Сърбска крѣвь си позволяватѣ да ни напичватѣ, та да останеше бѣдѣщата плячка. — Стара Сърбия, както тия наричатѣ цѣлата Македония съ една частъ отъ сѣверна Албания и нѣколко окрѣзи даже и отъ Княжество България, само на тѣхно расположение, то напослѣдѣкъ, съ надѣжда и пълно увѣрение на по-голѣмъ успѣхъ и пълна сполука, прѣобразили тактѣтъ на воюванието си, измѣнили начина на плѣнение, подновили и поусилили методата, съ която прѣзъ 1878 год. грабнахъ Вpаня и Пиротѣ.

Тѣ зели сега да воюватѣ противъ насъ и да плѣнѣтъ отечеството ни не вече чрезъ физическитѣ си сили, които въ послѣдната война се изобличиха за недостатѣчни, некъдърни и неспособни, а съ други интригански срѣдства, които, ако бѣхъ употрѣбили 30—40 години по-рано, ще можехъ негли съ нѣкоя вѣроятностъ да постигнатѣ до негдѣ цѣльта си, а тѣ сега, на 12-й часъ, спорѣдъ Евангелското изрѣчение, се събудиха, когато началото и чувството на народността у всѣкого се е събудило вече.

Нравственната си интриганска армия тѣ твѣрдѣ прѣдвидливо раздѣлили на двѣ паралелни крила. Едно пус-

нжли по-между жертвата, — Македонското българско население, което чрезъ подкупени нѣкои извърги, македонски бездѣлници (срамъ да ги бие), и некадърни за друга работа, освѣнъ да се продаватъ за по три минца мѣсечна плата, равна съ стойноста на едно благородно (!) животно, именно такви, едни отъ които до вчера или некли сж работили и писвали противъ самитѣ тѣхъ, противъ сжщитѣ тѣзи днешни свои патрони, и противъ тѣхната идея, чрезъ тѣзи подкупени пропагандисти да го смуцаватъ и парализиратъ, да го привлечатъ къмъ Сърбизма, — да го посърбятъ, ако не културно, а то, съчувствието му поне да плѣнятъ и спечелятъ, да му вдѣхнатъ сърбската велика идея, да го накаратъ да мисли себе за Сърбско, а не Българско, както искони си се знае, или най-послѣ по крайней мѣрѣ, ако не друго, а то, по примѣра на Еллинскитѣ и други пропаганди, съ които се виждатъ Сърбитѣ да сж въ пълно съгласие, да го разцѣпятъ и раздробятъ на дребни частички и залъчета, та така да улѣснятъ постижението на цѣлта си, идея или поправо, мечта, каквато Гърцитѣ прѣзъ цѣло 500 годишното си духовно господствуване надъ това население и при всичкитѣ си удобни случаи и всевъзможни сръдства, на които прѣзъ толко дълго врѣме разполагали, пакъ немогохъ да прокаратъ съ исключение на твърдѣ незначителни точки.

Тѣ, Сърбитѣ, или по справедливо, тѣхнитѣ великоидеисти Милоевичевци и с-іе, не си глѣдатъ домашната рѣжда, що ги поплатила до гуша; не се сѣщатъ че на гърба имъ тѣжи 400 милиони динари Швабскочифутски дългъ, който най-послѣ ще имъ продаде и самитѣ легла, като имъ продалъ вече капата; не глѣдатъ че селото имъ се плени, че кжщата имъ гори отъ вси страни, че земята имъ икономически е съвършено опропастана, че станала чифутски чифликъ, че и тѣ сами не слѣдъ дълго врѣме ще станжтъ чифутски имоти, — робяши; не виждатъ съ очитѣ си че всичкото имъ имущество, всичко мило и драго заложили сж си на поменутитѣ Авструмаджарски взаимодавци, които единъ день не ще се забавятъ да имъ кажатъ: „станете отъ тука, това мѣсто е наше, купили сме го съ паричкитѣ си;“ не глѣдатъ че сърбский народъ отъ день на день все повече и новече страда и достигналъ е вече

на самия брѣгъ, на самото устие на пропаста си; безъ да глѣдате, казвамъ, на всичкото си това явно гибелно състояние, сърбскитѣ Милоевичевци, като мухлюзинътъ, що викалъ на улога; „стани, бре, удри, що кѣ дойде, азъ теглъжъ,“ съ отсътствующитѣ си и скудниѣйши сръдства, заловили сж се за пропагандиране, — пратили въ Македония и пращатъ нарочити пропагандисти, огромно плащани, за да посърбватъ тамошното българско население, грижатъ се и се трудятъ да основатъ и подържатъ сърбски училища въ страната и *тако дальје . . .* безъ да му мислятъ много много че въ всичко вѣтъръ гонятъ, както имъ доказа опитътъ на отворената имъ вече тѣхна въ Солунъ гимназия; съ една рѣчь, партията на Милоевича тържествува и ликува днесъ въ Сърбия съ мисълта, че ще постигне цѣльта си. А до колко ще могатъ да сполучатъ тие въ въздѣленната си тази идея или не, то е въпросъ, който ще се рѣши по-сетне.

Отъ друга страна, другото крило на армията си пуснали по Европа съ цѣль да плѣнятъ тоже общото мнѣние на учений свѣтъ и да спечелятъ на своя страна нѣговий рѣшающъ гласъ, та така да уравнижатъ и осигорѣжатъ пѣтътъ на землиното завоевание на предмѣтната областъ. Школата на Милоевича, усилена съ нѣколко още професори и етнографи, не прѣстава отъ да глуши свѣта съ своитѣ блуткави либели по етнографическото претенциозно описание на Македония, населението на която се надпрѣдварятъ кой отъ кого да го докажатъ по-сърбско, безъ да се освѣнятъ и спрѣтъ и прѣдъ фалшифицирането на доводитѣ и фактитѣ, които за потвърждение ужъ на въззрѣнията си привеждатъ, и, рѣчи, тие сами въ себе си мислятъ че иматъ си го вече въ джепа. Ще ли го бжде обаче или не, ще ли се изпълнятъ нѣкога тѣзи тѣхни сънища и мечти или ще падне въ рѣката и онова, що имѣтъ въ устата си, то ще ни покаже непрѣложното бждѣще; стига за сега само фактътъ, че тие трѣскаво работятъ и, денье и ноцемъ се подвизаватъ съ удвоени и утроени сили и съ всесилни напряжения и всевъзможни сръдства, съ проведенъ и съ нечутъ фанатизмъ, за да не рѣчемъ нѣщо по-вече, та, и ако друго несполучатъ, ще укрѣпятъ поне поцвърсто позицитѣ

си, за събарянъето на които ще станжтъ нуждни сили много по-сериозни отъ колкото до сегашнитѣ ни.

II.

За насъ не е ни чудно ни странно, дѣто нашитѣ съсѣдни братя, които, въ прѣхласналоста и надутоста си, не ни приемжтъ и за еднокръвни даже, като ни отказватъ славянското ни происхождение, което монополизиратъ само за себе си, не ни удостояватъ нито съ правото да ни наричатъ просто: народъ, много по-вече славянски; не е чудно ни странно, казвамъ, за насъ, че Сърбитѣ се стрѣмятъ и съ всѣкакви, простими и непростими, срѣдства се селятъ да завоеватъ една съ чуждо тѣмъ населѣние страна. Защото никой нѣма право да се смѣе на единъ способенъ спекулантинъ, който се труди да удвои капитала си, безъ да глѣда че капитала на съсѣдника му се е нащърбявалъ, нито се сърди на пиени дѣца за срѣдствата, що употрѣбаватъ, за да грабнжтъ отъ братчетата си цървеното велигденско яйце, което тѣмъ се ревне, а на братчетата имъ мало имъ е брига за него, безъ да взематъ въ внимание че то не е тѣхно притяжание. Намъ е чудно и дивно това, — какъ по тѣхний прѣхласнжтъ умъ се подаватъ и лица сериозни инакъ, дълбокомислящи писатели и специални етнографи, каквито сж появившитѣ се отъ нѣкое врѣме насамъ нѣколцина русски учени, между които, като най-горѣщъ защитникъ на Сърбската идея и прѣдводителъ на сънародницитѣ въ Сърбско-Филското поприще най-първото мѣсто държи Н. Високопрѣвъзсходителство, Русский въ Солунъ Генералъ-Консулъ, г-нъ Ястребовъ, по когото се повели и нѣколцина още не по-малко отлични по знанията и дълбокомислението си. Тѣзи високоблагородни господа, по модата на съврѣменнитѣ политически съюзничества, влѣзли въ непрѣривенъ съюзъ съ Милоевичевитѣ Сърби, които, Сърби, отъ друга страна сж неотдѣлни другари на Маджаритѣ, за въ бжджща смѣтка и полза на които и работятъ, та не по-малко отъ нихъ се трудятъ и напнатъ да покажатъ на свѣта, че бѣлото било църно, а църното бѣло, излѣгани еднѣжъ отъ защитаемитѣ си, искатъ и залягатъ да излѣжатъ и другитѣ, що не така лѣсно имъ вѣрватъ. Ние не можемъ да се начудимъ на тѣхната

постъпка нито можемъ да си обяснимъ, какъ официално константираната прѣди десетъ години истина, ще могатъ да опровѣржатъ лица принадлежащи на същата оная велика народностъ, отъ каквато бѣхъ и прѣдъ десетъ-годишнитѣ потвърдителни на тая истина. Намъ се чини даже, че прѣдъ видъ на послѣднитѣ приключения въ България, подобно обстоятелство не може да бѣде възможно, безъ да се крие и нѣкоя цѣль не отъ научно естество, слѣдователно дава ни се поводъ да заключимъ че и този случай не е лишенъ отъ подобни цѣли.

Г-нъ Ястребовъ, като защитникъ на протезетата си, който по чудно нѣкакъ съвпадение е прѣмѣстенъ отъ Призрѣнъ въ сърдцето на занимающата ни областъ, въ Солунъ, напослѣдне издалъ даже и нарочитъ сборникъ отъ Македонски пѣсни и обичаи, чрезъ които, като чрезъ всемогуще оръжие, се мъчи да откаже Българското происхождение и Българската народностъ на Македонскитѣ славяни, а да имъ прикачи Сърбската националностъ. Н. Милостъ, като искусенъ и хитъръ дипломатъ и вѣщъ въ постепенни, нѣ вѣрни, завоевания, не спуска като другитѣ, по неопитнитѣ, мръжата си изеднѣжъ върху цѣлата страна, противъ която сж насочени стрѣлитѣ на защитаемитѣ отъ него Сърби, той не бѣрза като нихъ, а върви малко по-малко съ медленни стѣпки, като започва най-първо отъ най-ближната до Сърбскій станъ точка, именно отъ Дебъръ, жителитѣ на който силно се подпрѣтнѣжлъ да ги докаже за чисти Сърби, а потемъ нихъ, кадъръ е господъ, като сполучи еднѣжъ, ще прѣкрачи, разбира се до съсѣдитѣ имъ, Кичевчани и Охридчани, Прилѣпчани, Велешани и Битольчани и така на тамо, догдѣ да достигне и до Егейско море, до Солунскій заливъ и Кавалското пристанище! Ние на това ни най-малко не се съмнѣваме, едно само се чудимъ, какъ Н. Високопрѣвъзсходителство забравилъ Торбешитѣ въ Призрѣнско, най-чисти Българи, исповѣдающи Мохамедовата религия, а говорящи чистъ Български езикъ въ фамилиитѣ си, по-чистъ даже и отъ много други общепознати Български страни; тие населяватъ една доволна частъ отъ Призрѣнското окръжие, а работятъ по вѣнъ изъ цѣлата Османска държава, като халваджии и бозаджии. Н. Високопрѣвъзсходителство, г-нъ

Ястребовъ, трѣбаше прѣдварително да ни расправи нѣщо за Сърбизма (!) на тѣзи чистобългари Горбеши, които ни гри по Сърбски нито по Турски или Албански знажтъ, па послѣ да прѣкрачеше къмъ Славено-Сърбската, споредъ Него, Македония и да закачеше Дебрянитѣ. Нъ, види се, нихъ прѣскочилъ господствому, съ двойка цѣль: а) защото не му иде на гайдата, споредъ пѣсньта, която се заловилъ да пѣе чрезъ споменжтий сборникъ; б) защото, може би, нихъ счита си ги вече като обезпечени въ сѣрбската торбичка. Само една надѣжда ни утѣшава отъ къмъ тая страна, че г-нъ Ястребовъ, като ималъ случай да се прѣмѣсти въ вжтрѣшността на Македония, въ Солунъ ще може да узнае заблуждението, въ което билъ падналъ до сега и, само искра отъ истинолюбие ако би притѣжавалъ, вѣрваме, не ще закѣснѣе да се разубѣди отъ досегашнитѣ си убѣждения, и да се раскайва за нарушимитѣ си толковрѣмenni свои трудове, що полагаалъ да убѣждава свѣта че Македонскитѣ славяни не били Българи, а чисти Сърби.

Ш.

Нъ това било какво било; цѣльта тукъ не ни е да разубѣждаваме противницитѣ си посѣгатели на народното ни право, които и така по-добрѣ и отъ насъ знажтъ че посѣгатъ на чуждо нѣщо и съзнателно даже се стрѣмятъ да го усвоятъ, а нито бихме могли да ги разубѣдимъ и отклонимъ отъ пѣтя, по който сж трѣгнжли; това би било равно съ: да бѣлимъ Арапина. Нашата цѣль е да разоблачимъ прѣдметний въпросъ прѣдъ просвѣтената публика, да освѣтлимъ тази послѣдната въ неоспоримата истина, да я прѣдпазимъ отъ всѣкое заблуждение като ѝ покажемъ неопровержимата дѣйствителность, която всѣкога е била и е отъ къмъ наша страна. Питаме прочее, прѣдъ видъ на загрозающата ни и прѣдстояща опасность, какво сме направили ние и какво правимъ въ това отношение и за тази цѣль? Отзовали ли сме се съ двѣ думички, излѣзли ли сме прѣдъ публиката да оборимъ прѣтенциитѣ на посѣгателитѣ или си мълчимъ мъртвечко мълчение, като виновни? Казали ли сме прѣдъ свѣта че сме живи и че притежаваме ноотемленитѣ си права? А незнаеме ли, забравя ме ли че, спорѣдъ турското изрѣчение: „сукютъ, икраръ“, което, туку

рѣчи, е общеприето, мълчението значи: признание? Къждѣ сж нашитѣ учени филолози, специялисти етнографи и толкова Доктори на правото, на философията, на географията, на историята и прч. и пр.? Обѣлили сж зжбѣ, осмѣлили сж се да кажатъ двѣ думи поне въ опровѣжение на многоглаголититѣ брошури и специални списания на противницитѣ ни, които по цѣль свѣтъ ги сѣжтѣ като плева? Азъ поне до колкото знаж, всичката борба оставили сме за сега на единъ само Българинъ Тракиецъ, и той далечъ отъ отечеството си, а ние почиваме си прѣспокойно на чиновническитѣ си крѣсла или на мекитѣ си шалтета. Многоуважаемий и многозаслужившии г. М. Дриновъ, единственний, туку-рѣчи, днесъ за днесъ незибленъ стълпъ на българската народность, отъ нѣкое врѣме насамъ, самъ самичкъ храбро се бори срѣщу безбройнитѣ ни посѣгатели и ни стжпка не отстжпва назадъ отъ борното поприще. Да не се зло види нѣкому, че говоримъ и исповѣдаме си откровенно истината; то си е така: всичкитѣ отъ една вода пиемъ, всички еднакво сме си виновни. А какво би могълъ да направи единъ единичкъ, колкото храбръ борецъ и би билъ той, противъ толкова исполини? Нѣма ли нужда за подпомаганье, за подкрѣпѣние? По благополучие, слѣдъ него дохажда и вторъ, цариградскиятъ, псевдонимно офейкофъ, който съ своятъ на французский езикъ сборникъ, надѣемъ се, не малко ще спомогне за рѣшението на отдавна рѣшената, а изново сега пакъ възбудена задача. Третий напоследне явява се и единъ Бесарабский, ако се не лъжа, Българинъ, Г-нъ П. Драгановъ, бившии въ Сулунската българска гимназия двѣгодишенъ прѣподавателъ, който съ своята огромна енциклопедия отъ материали събрани изъ Македонскитѣ Славяни, обѣщава голѣмо нѣщо; за жалость обаче, страхъ ме е, вмѣсто да напише вежди, да не би да извади очи; това поне съмнѣние ни обзѣ, като имаме честь да прочетемъ двѣ негови статийки по етнографическото описание на съврѣменна Македония, обнародвани въ „Извѣстия“ С.-Петербурскаго Славянскаго Благотворительнаго Общества, No. No. 11 и 12 отъ 1887 год. и No. 1 отъ 1888 год. Нъ да не бждемъ толкова прибързливи и прѣждеврѣменни; нека видимъ първо дѣлото му, па сетне да сждимъ и осжждаме, ако е за осжжданье или да го похва-

лимъ, ако то заслужва похвала. Да се повърнемъ сега къмъ прѣдмета ни.

И това поне е утѣшително, че отъ три разни страни на отечеството ни, България, виждаме по единъ Българинъ. единъ Тракиецъ, единъ Мизиецъ¹⁾ и единъ отъ най-отдалеченитѣ ни задгранични братя Бесарабецъ, да сж се заловили въ борбата за насъ; а само отъ Македонскитѣ Българе, до които най-непосрѣдствено се докоснува прѣдметний въпросъ, само отъ нихъ не виждаме ни единъ въ рѣдътъ на поборницитѣ. Това е непростимъ грѣхъ за насъ, Македонцитѣ Българе. Нѣма ли и между насъ учени филолози и етнографи свършивши въ Университети и Академии, даже и нѣкои Доктори? Къждѣ сж прочее тѣхна Милостъ? Що правятъ тѣ? Чешлятъ ли се, като бабата, когато селото имъ се плѣни, или като пължавтъ пѣсна си пѣжтъ, когато къщата имъ гори? Ние поне незнаемъ никого отъ нихъ до сега да се е отзовалъ по този въпросъ. Защо мълчатъ като риби? Що още чакатъ? За коя по-голяма отъ тази нужда носжтъ у себе оржжието си, за добиванъето на което изнурили младенческитѣ си години по Европейскитѣ учебни заведения? Или признаватъ онова, което противницитѣ ни вършатъ и съчувствуватъ на тѣхното дѣло? Такова нѣщо поне прѣдположилъ би си всѣкой, който по-сериозничко би поглѣдалъ на тѣхното поведение, или пакъ онова, за което ще рѣчемъ по-долу.

Не е отдавна, когато тие заедно съ цѣлий българский народъ тържественно празнувахж юбилея на приснопаметнитѣ Македоно-български подвижници, покойнитѣ и незабвенни Братя Миладиновци, въ честь и споменъ на 25-годишнината отъ трагическата имъ, нѣ славна смъртъ. Не сж ли се попитали тѣзи господа сами въ себе, защо ли се празнуватъ подобни праздници? Коя е ползата отъ нихъ? За гуляенъе ли само, като на пукъ на празнуемитѣ, които прѣтърпѣли ужасна смъртъ въ мъки и истѣзания? Или, въ тѣзи празненства и юбилеи се крие и нѣкоя по-висока идея, по-благородна цѣль, именно, напомнянието на подвижитѣ и подражението примѣра на празнуемитѣ и чърпанъе

¹⁾ Види се, автора на статията не е знаялъ, че г. Офейковъ не е Мизиецъ, а и онъ Тракиецъ отъ Панагюрище, съгражданинъ на г. Дриновъ.

куражъ въ своитѣ народни дѣла? Несъмнѣнно . . Нъ какво сме направили ние за оправдание задълженията си къмъ тая благородна цѣль? Братя Миладинови, сами самички, подвизавали сж се, за да защищаватъ народността си въ прѣдмѣтната ни страна, не противъ единъ само посѣгателъ и чуждъ хищникъ, а противъ безбройни вражески полчища, противъ цѣлия еллинизмъ, съюзенъ съ всички други враждебни намъ елементи, и то въ онова именно тъмно и мрачно врѣме, когато отъ никждѣ не могли да се надѣждатъ ни за най-малка помощъ. Борбата тѣ продължихж до самата си погибелъ, прѣдъ която и окото имъ поне не трѣпна, не мигна. Пó-стариятъ отъ нихъ, Димитрий, на испращанъето му отъ Охридъ за въ невратово, казалъ на испращающитѣ го свои близки сродници: „що така сте се уплашили, дѣца? Една шепя кръвъ е чловѣчески животъ; за това ли ще се уплашж? Азъ отивамъ на вѣрна смъртъ, нъ народътъ българскій нѣма да умре заедно съ мене; той ще остане живъ и единъ день ще въскрѣсне; той тога ще оцѣни и моята кръвъ! Азъ посѣхъ семето; а вие бидите живи да пожинете плодътъ му!“ (Матер. за животооп. на Бр. Мил. отъ К. А. Шапк. стр. 29). А ние съ що и съ какво се показахме че съчувствуваме съ тѣхната висока идея и подражаваме тѣхния примѣръ въ неуморимитѣ имъ подвизи? Що направихме, за да се покажемъ, че сме тѣхни послѣдователи и съучастници въ народното дѣло, а още и тѣхни съотечественници? Съ пируванъе ли, съ гуляенъе и съ пóвече чашки бира испразванъе ще покажемъ съчувствието и патриотизма си? Нъ такво празднуванъе, кой не знае, че само на малкитѣ дѣца прилича, които съ нетърпѣние чакатъ да дойде Въскресение не за друго, а само да се нарадватъ на новитѣ си дрѣхички и на чървенитѣ Великденски яйчица! . . Така ли кѣ крепимъ кукъа? Такива ли домакини ще бждемъ ние?

Ние сме горѣщи патриоти, — искаме да освободимъ Македония, нашата мила родина; а не смѣемъ ни устата си да отворимъ, за да покажемъ неотемлемото си право върху нея точка, когато посѣгателитѣ на родното ни огнище станжли на ржцѣ на нозѣ, желѣзни опинци обули“ съюзници епечелили и заедно съ нихъ, като сж се страшно противъ насъ ополчили, „дърво и каменъ дигатъ“, за да ни го грабнжтъ и отнематъ отъ собственнитѣ ни ржцѣ. А какво

ще бжде съ насъ, когато нуждата ни повика да нарамимъ пушката и да запашемъ сабята, за да защитимъ и отървемъ родината си? Въ кои миши дупки тога ще се скриваме? Така ли правехъ Миладиновци? Така ли постъпяше незабвенний тоже С. Раковски и толко други български истински патриоти? Не знаеме ли, че този прѣдпослѣдний герой не остави отъ ржка перото даже и до послѣдното си издѣхванье? Нъ, може би, ще ни кажатъ, тие бѣхъ прѣхласнѣти(!) хора и постѣпкитѣ имъ, чрезвичайни буйности, несъвмѣстими съ днешнитѣ практични врѣмена; а ние, като по-практични и по-свѣстни(!), ще чакаме другъ да ни освободи отечеството, та, като печена патка, да ни я остави на софрата, па тогава готови сме да се нарѣдимъ около нея, да ядемъ, да пиемъ, да се гощаваме, да пируваме и да гуляемъ за здраве наше, а за споменъ на погинѣлитѣ въ борбата наши (глупави, може би) братя или братучеди!! Такво нѣщо поне показва досегашнето ни поведение. Не трѣбва да забравяме обаче, че никой не се труди за друго, а „всѣкой съ мотиката тегли къмъ себе“ и, който не копаль лозето, той нѣма и да яде грозде. А какъ ли ще избѣгнемъ отъ тежката отговорность прѣдъ историята, прѣдъ този безпристрастенъ, не лицемѣренъ и не подкупимъ сѣдия и прѣдъ потомството си, отговорность, която непрѣменно ни чака? Не ще ли тие сѣдии ни обвинятъ въ нехайство и лѣность, ако не и въ недоброжелство къмъ народа ни или и въ друго нѣщо, още по-тѣжко и по-обидно за насъ? и неще ли ни осѣдятъ на вѣчно прѣзрение и присмѣхъ? Нека се позамислимъ малко, та нека се рѣшимъ.

Що се касае до писуция тѣзи рѣдове частно, той, като не билъ честитъ да види нито вратата ни на никое отъ висшитѣ учебни заведения въ Европа, слѣдователно, като не снабденъ съ съотвѣтствующето всеорѣжие не смѣ първъ и самичкъ да излѣзе срѣщу поменѣтитѣ всеорѣжени Голиатовци, толкова по-вече, като знае, че прѣдъ него има мнозина негови сънародници съотечественници съ несравнено по-високи знания, появки сили и прѣввѣсходни дарби и способности, които, като не се лишаватъ отъ никое за въ подобни борби нужно орѣжие, могатъ съ вѣрна надѣжда за пълна и неоспорима сполука да се борятъ съ онѣзи исполини борци. При все това, пакъ, като

дойде рѣдъ и до него (до писущия тѣзи рѣдове), не ще се поколебае да хвърли нѣкое мъничко камънче или да тури нѣкоя малка сопкичка поне на съпернитѣ пехливани.

Въ една друга статия мислѣх да поразглѣдамъ по възможности по-главнитѣ гнили основи, върху които противницитѣ ни градятъ още по-гнилата зграда и да поговорѣхъ нѣщо върху нихъ; а понастоящемъ просѣх отъ почитаемитѣ читатели извинение за дързкостъта си, съ която чрезъ настоящата си осмѣлихъ се да се отпращѣхъ къмъ които трѣба.

М. юний 1888 год.
